

Lokker fattige søramerikanere til leiesoldatliv i Irak.

”

Den prinsipielle årsaken til at leiesoldater har vært forbudt i 150 år, er at de rokker ved vårt samfunns mest grunnleggende trekk: Bruk av væpnet makt tilligger Staten.

Fredsforsker Cecilie Hellestveit i Aftenposten Innsikt nr 1/08

På oppdrag for USA Mange private soldater blir nå rekruttert fra Sør-Amerika for oppdrag i Irak. Leiesoldater fra tredjeland har dårlig juridisk rammeverk å falle tilbake på hvis noe går galt. Personene på bildet er ikke knyttet til historiene i denne artikkelen. Foto: MORTEN HVAL

Private militære selskaper i Irak vender seg stadig oftere mot utviklingsland for å rekruttere sine sikkerhetsstyrker. Sør-Amerika har vist seg å være et spesielt fruktbart område: De er vestliggjorte, har militær erfaring - og er villige til å jobbe for lav lønn.

Farefulle oppdrag
Som en av svært få fotografer, har norske Morten Hval fulgt innleide sikkerhetsstyrker i Irak på nært hold.

Alle foto: MORTEN HVAL

ERIC STONER
Frilansjournalist

Amerikanere for amerikanere. Erik Prince, den 39 årige administrerende direktøren i Blackwater Worldwide - det ledende privat sikkerhets-selskap som opererer i Irak - gikk i oktober i fjor inn i 'skadekontrollmodus'. Blackwater-ansatte hadde drept 17 irakiske sivile i Nisour-gata i Bagdad måneden før, noe som førte til opprør og innstilling av offisielle diplomatiske konvoier i fire dager.

Da Prince gikk rundene med media og forklarte seg for Kongressen, sa han gjentatte ganger at hans ansatte ikke er leiesoldater. Han la frem definisjonen av en leiesoldat som «en profesjonell soldat som er i tjeneste for en fremmed makt», og sa til kontrollkomiteen i Kongressen at Blackwaters ansatte er «amerikanere som jobber for Amerika, og beskytter amerikanere.»

Denne uttalelsen ville ha kommet som en overraskelse for de mange tusen latinamerikanere og andre ikke-amerikanere som selskapet har hyret inn for å oppfylle kontraktene i Irak. Greystone Limited, for eksempel, et datterselskap av Blackwater som er etablert i skatteparadiset Barbados, har rekruttert sikkerhetsvakter til Irak fra Chile, Colombia, Ecuador, Peru, El Salvador, Honduras og Panama.

Fruktbart rekrutteringsområde. Men Blackwater er ikke det eneste selskapet av denne typen som hyrer inn folk fra tredjeland. For å øke profittmarginene vender private militære selskaper i Irak seg stadig oftere mot utviklingsland. Innleide sikkerhetsfolk fra anslagsvis 30 land - deriblant Fiji, Nepal, Sør-Afrika og Uganda - er i tjeneste i Irak, men Latin-Amerika har vist seg å være et spesielt fruktbart område for rekruttering.

Lokker fattige søramerikanere til leiesoldatliv i Irak.

«I hvilken annen region av verden vil du finne rimelig vestliggjorte folk med militær erfaring, i noen tilfeller med kamperfaring, som vil jobbe for lav lønn og som snakker et språk som en stor del av vårt eget militære personell snakker,» spør Adam Isacson, leder for Latin-Amerika-programmet ved Center for International Policy. Rundt en firedel av U.S. Army er personer av latinamerikansk opprinnelse, sier han, og Latin-Amerika står for rundt 40 % av USAs militære treningsprogram globalt. En av de første enkeltpersonene som innså hvilken rolle Latin-Amerika kunne spille i den blomstrende leiesoldatbransjen, var José Miguel Pizarro Ovalle, som er både chilensk og amerikansk statsborger, og som har tjenestegjort i militæret i begge land.

I oktober 2003 reiste Pizarro til Blackwaters hovedkvarter i North Carolina for å luften ideen om å rekruttere chilenerne til selskapet. Prince ga sitt bifall, og Pizarro satte umiddelbart inn en annonse i Santiago-avisen El Mercurio, der han søkte tidligere militære offiserer for «arbeid utenlands». I februar 2004 var Blackwaters første gruppe chilenske spesialsoldater – med en lønn på rundt 3000 dollar i måneden – på vei til Irak.

Mens det var én leiesoldat for hver 60. soldat i felten under Golf-krigen i 1991, er det i dag minst 180 000 privat innleide i Irak.

Mange kontroverser. Pizarro begynte snart å finne chilenerne til Triple Canopy, et annet privat militært selskap i Irak, som tilbød en lønn på bare 1000 dollar i måneden. Denne lille summen – skjønt et enormt beløp for mange latinamerikanere – er siden blitt gjeldende sats for rekrutter fra regionen. Til sammenligning kan tidligere amerikanske spesialsoldater få 1000 dollar dagen i Irak. Pizarro sier at han til sammen hyret inn 756 chilenerne for de to selskapene, og muligens andre. Den chilenske senatoren Alejandro Navarro har imidlertid beregnet at rundt 2200 chilenerne har vært i Irak, og at 1000 er der fortsatt.

Kontroversene var aldri langt bak Pizarro. For å omgå chilenske lover, som forbyr «å skaffe eller tilby tjenester fra private væpnede vakter,» hyret Pizarro chilenerne gjennom to selskaper som han opprettet i utlandet, og ga rekruttene begrenset trening enten i Jordan eller Irak. Til slutt ble Pizarro bøtlagt og dømt til bare 61 dager i fengsel for rekrutteringen.

I mellomtiden oppfylte Triple Canopy, som ifølge tall fra det amerikanske utenriksdepartementet gjør langt større bruk av utlendinger enn Blackwater, sin kontrakt om å beskytte den grønne sonen i Bagdad ved å hyre inn rekrutter nesten utelukkende fra Latin-Amerika. I 2005 begynte et lokalt datterselskap av det Chicago-baserte Your Solutions å rekruttere for selskapet i Honduras.

Selskapet trente opp sine rekrutter – deriblant en gruppe chilenerne som kom seg inn i landet på turistvisum – på en tidligere militærbase som i 1980-årene ble brukt av Washington for å trene opp nicaraguanske contrasstyrker. I et ekko fra denne grufulle fortiden fortalte en Triple Canopy-rekrutt til nyhetsbyrået AFP at de fikk ordre om «å være hjerteløse når det var opp til oss å drepe noen, selv om det var barn». Etter bare noen måneder ble Your Solutions bøtlagt av honduranske myndigheter og kastet ut av landet for å ha brutt en lov som forbyr opplæring av utenlandske soldater.

180 000 private styrker i Irak. Den historisk enestående privatiseringen av krigen i Irak har skapt et marked for private militære som var så å si ikke-eksisterende for 20 år siden. Mens det var én leiesoldat for hver 60. soldat i felten under Golfkrigen i 1991, er det i dag minst 180 000 privat innleide i Irak, ifølge nyere tall fra myndighetene. Som journalisten Jeremy Scahill har bemerket, gjør dette det amerikanske militæret – med 146 000 soldater i landet – til «juniorpartner i koalisjonen som okkuperer Irak.»

Disse personene har ansvaret for mange oppgaver som tidligere utelukkende ble utført av militæret, inkludert den kontroversielle oppgaven med væpnet beskyttelse av konvoier, offentlige bygninger og diplomater. Ifølge organisasjonen Private Security Company Association of Iraq er det nå 70 000 væpnede private sikkerhetsvakter i landet.

FN opprettet i 2005 en arbeidsgruppe for å overvåke denne bransjen, og den har advart om at disse såkalte «sikkerhetsvaktene» i virkeligheten er «private soldater med militær bevæpning,» og at selskapene de jobber for, er «nye uttrykk for ordningen med leiesoldater i det tjueførste århundret.»

Lovet statsborgerskap. En av de leiesoldatene var Mario Urquía, en 30-åring som er veteran fra spesialstyrkene i Honduras. Urquía ble hyret inn av Triple Canopy og voktet den amerikanske ambassaden i Irak i et år. Han hevder han ble lovet amerikansk statsborgerskap så snart han hadde fullført kontrakten. Ikke bare viste det

Hva er en leiesoldat?

Ifølge Genève-konvensjonene blir en leiesoldat definert som:

- » ...en som er spesielt rekruttert lokalt eller utenlands for å kjempe i en væpnet konflikt.
- » ...en som faktisk tar del i denne konflikten.
- » ...en som er motivert til å ta del i

konflikten først og fremst for personlig fortjeneste, som faktisk er lovet av, eller på vegne av en part i konflikten, materiell kompensasjon særdeles over det lovet til eller betalt til soldater av samme rang og funksjoner i de væpnede styrkene i den aktuelle parten.

» ...en som ikke er av nasjonalitet til en av partene, ei eller bor i et

område under kontroll av en part i konflikten.

» ...en som ikke er en medlem av de væpnede styrkene av en av partene i konflikten.

» ...en som ikke har blitt sendt av en stat som ikke er del av konflikten på offisielt oppdrag for den staten.

.....
fakta

På oppdrag for USA Gjeldende sats for private rekrutter fra Sør-Amerika i Irak er 1000 dollar i måneden. Amerikanske spesialsoldater kan få samme beløp for en dags innsats. Personene på bildet er ikke knyttet til historiene i artikkelen. Foto: MORTEN HVAL

seg å være uriktig, men han sier at han aldri fikk betaling. «Ikke et eneste øre,» sa han til avisen Salt Lake Tribune.

Slike historier er ikke unike. Ifølge FNs arbeidsgruppe rapporterte honduranere i Triple Canopy om «uregelmessigheter i kontraktene, harde arbeidsforhold med usedvanlig lang arbeidstid, lønn som ble delvis betalt eller ikke betalt, dårlig behandling og isolasjon, og mangler i grunnleggende nødvendigheter som medisinsk behandling og sanitære forhold.»

Tar ikke ansvar for skadete soldater. Siden 2005 har de fleste av Triple Canopys rekrutter kommet fra Peru. I februar 2007 antydet en underleverandør at selskapet hadde 1130 peruanere i arbeid i Irak. Historiene om utnyttelse som de har med seg hjem, er svært like historiene til honduranerne og andre. En vakt sa for eksempel at han i seks døgn ble holdt i varetekt og isolasjon i fornedrende forhold etter at han fortalte sin overordnede at han hadde tenkt å dra hjem.

Peruanske leiesoldater har, som leiesoldater fra andre land, et dårlig juridisk rammeverk å falle tilbake på når noe går galt. I kontraktene deres står det at de frivillig aksepterer enhver risiko, «kjent og ukjent», og Triple Canopy fritas fra ethvert ansvar, til og

med hvis soldaten blir skadet av selskapet. Peruanerne signerer ofte kontraktene på vei til flyplassen, og er trolig også uvitende om at alle krav mot selskapet må fremmes for en amerikansk domstol.

Vil styrke loverket. Selv om private sikkerhetselskaper har havnet i trøbbel i noen land, er det mange andre som fortsetter som før. «Ikke nok med at dette fenomenet ikke har tatt slutt,» sier Amada Benavides de Pérez, medlem av FNs arbeidsgruppe, men rekrutteringen i Latin-Amerika «har økt i omfang». For å håndtere dette problemet argumenterer Benavides for styrking av lover på både nasjonalt og internasjonalt nivå, og innføring av en regional traktat, lik konvensjonen mot leiesoldater fra 1977 som finnes for Afrika.

Til syvende og sist er det imidlertid et spørsmål om tilbud og etterspørsel. Hvis den amerikanske krigsmaskinen ikke reverserer Washingtons radikale privatiseringsagenda, vil den nødvendigvis forbli avhengig av private styrker i fremtiden. For amerikanske beslutningstakere som er tilhengere av krig, er det faktisk positivt å outsource krigens menneskelige kostnader så lenge som mulig.

Første gang publisert: NACLA 'Report on the Americas', juli/august-nummeret. Forkortet versjon skrevet av artikkelforfatteren for Aftenposten Innsikt.

Om artikkelforfatteren: Eric Stoner er frilansjournalist, med base i New York, og er publisert i The Nation, Huffington Post og en rekke andre tidskrifter i USA. Han har jobbet ved the Center for International Policy i Washington D.C., og var sist researcher for Jeremy Scahill's The New York Times bestseller, Blackwater: The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army.